

IFAU – INSTITUTET FÖR
ARBETSMARKNADSPOLITISK
UTVÄRDERING

Vilka deltar i svenska för invandrare?

Louise Kennerberg
Kristina Sibbmark

RAPPORT 2005:13

Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering (IFAU) är ett forskningsinstitut under Näringsdepartementet med säte i Uppsala. IFAU ska främja, stödja och genomföra: utvärdering av arbetsmarknadspolitiskt motiverade åtgärder, studier av arbetsmarknadens funktionssätt och utvärdering av effekterna på arbetsmarknaden av åtgärder inom utbildningsväsendet. Förutom forskning arbetar IFAU med att: sprida kunskap om institutets verksamhet genom publikationer, seminarier, kurser, workshops och konferenser; bygga upp ett bibliotek av svenska utvärderingsstudier; påverka datainsamling och göra data lättillgängliga för forskare runt om i landet.

IFAU delar även ut anslag till projekt som rör forskning inom dess verksamhetsområden. Det finns två fasta ansökningstillfällen per år: den 1 april och den 1 november. Eftersom forskarna vid IFAU till övervägande del är nationalekonomer, ser vi gärna att forskare från andra discipliner ansöker om anslag.

IFAU leds av en generaldirektör. Vid myndigheten finns en traditionell styrelse bestående av en ordförande, institutets chef och åtta andra ledamöter. Styrelsen har bl a som uppgift att besluta över beviljandet av externa anslag samt ge synpunkter på verksamheten. Till institutet är även en referensgrupp knuten där arbetsgivar- och arbetstagsarsidan samt berörda departement och myndigheter finns representerade.

Postadress: Box 513, 751 20 Uppsala
Besöksadress: Kyrkogårdsgatan 6, Uppsala
Telefon: 018-471 70 70
Fax: 018-471 70 71
ifau@ifau.uu.se
www.ifau.se

IFAU har som policy att en uppsats, innan den publiceras i rapportserien, ska seminariebehandlas vid IFAU och minst ett annat akademiskt forum samt granskas av en extern och en intern disputerad forskare. Uppsatsen behöver dock inte ha genomgått sedvanlig granskning inför publicering i vetenskaplig tidskrift. Syftet med rapportserien är att ge den ekonomiska politiken och den ekonomisk-politiska diskussionen ett kunskapsunderlag.

Vilka deltar i svenska för invandrare?

av

Louise Kennerberg* och Kristina Sibbmark♦

2005-10-10

Sammanfattning

Svenska för invandrare (sfi) är en utbildningsform som riktar sig till alla vuxna invandrare som inte har grundläggande kunskaper i det svenska språket. Den här studien undersöker hur stor andel av de nyanlända invandrare som är berättigade till undervisning som deltar i sfi, och vilka faktorer som påverkar deltagandet. Studien omfattar de invandrare som fick uppehållstillstånd under åren 1993–2000.

Resultatet visar att deltagandegraden i sfi sjunkit under 1990-talet, från drygt 70 till runt 55 procent. Nedgången verkar hänga samman med en förändrad sammansättning av invandrargruppen.

* IFAU, Box 513, 751 20 Uppsala. E-post: louise.kennerberg@ifau.uu.se, tfn 018-471 70 90.

♦ IFAU, Box 513, 751 20 Uppsala. E-post: kristina.sibbmark@ifau.uu.se, tfn 018-471 70 92.

Författarna tackar särskilt Erik Mellander, Eskil Wadensjö, Olof Åslund och Björn Öckert för värdefulla kommentarer. Tack också till Johan Byrsjö, Integrationsverket, för hjälp med framtagning av statistikuppgifter.

Innehållsförteckning

1	Inledning.....	3
2	Svenska för invandrare	3
2.1	Utbildningens mål och syfte	4
2.1.1	Undervisningens målgrupp.....	5
2.1.2	Krav på fullföljd sfi	6
2.2	Sfi i kombination med annan verksamhet	7
2.2.1	Yrkesinriktad sfi	7
2.2.2	Sfi i kombination med andra studier.....	8
2.3	Försörjningsmöjligheter för sfi-studerande	8
2.4	Tidigare kunskap om deltagande i sfi.....	9
3	Genomförande och data.....	9
4	Sfi-deltagande bland nyanlända invandrare.....	11
4.1	Deltagandet inom olika invandrargrupper	12
4.2	Vad påverkar sannolikheten att delta i sfi?.....	16
5	Avslutning	19
	Referenser	21
	Appendix.....	22

1 Inledning

Svenska för invandrare (sfi) är en egen utbildningsform som ingår i det offentliga skolväsendet för vuxna. Alla vuxna invandrare som saknar grundläggande kunskaper i det svenska språket har rätt att delta i sfi. Kommunerna, som ansvarar för utbildningen, är skyldiga att erbjuda sfi-undervisning till alla invandrare som är berättigade till den.

Tidigare studier av sfi har visat att det finns kunskapsluckor inom flera områden, bl a avseende hur många av dem som är berättigade till undervisning som faktiskt deltar. Syftet med den här studien är därför att belysa hur stor andel av nyanlända invandrare som deltar i sfi. Studien följer personer som invandrade till Sverige under åren 1993–2000, och fokuserar på:

- i) Hur stor andel av nyanlända invandrare påbörjar sfi under de första tre åren?
- ii) Vilka faktorer påverkar sannolikheten att delta i sfi?

I rapporten presenterar vi först de regelverk som styr sfi för att ge en bild av vilka yttre faktorer som kan påverka målgruppens beteende. Det rör till exempel de bestämmelser som ger förutsättningarna för invandrarernas möjligheter att försörja sig eller kombinera språkinläringen med annan sysselsättning. Beskrivningen avser situationen som den såg ut under 1990-talet, och därför inkluderas inte de förändringar som skett i undervisningen sedan dess. Därefter följer den empiriska delen av studien, vilken inleds med en kort beskrivning av data och tillvägagångssätt. Vi redogör sedan för deltagandet i sfi utifrån olika utgångspunkter.

2 Svenska för invandrare

Sfi har funnits som egen utbildningsform sedan 1965. I och med att invandringen ökade kraftigt under 1960-talet beslutade riksdagen att införa en avgiftsfri försöksundervisning i svenska för invandrare. Undervisningen anordnades av studieförbund och var den första utbildningen i svenska som andraspråk för vuxna.

Under de första tjugo åren utvecklades sfi-undervisningen huvudsakligen utanför det offentliga skolväsendet. 1986 fick kommunerna ansvar för den grundläggande sfi-undervisningen, medan fortsättningskurser anordnades av studieförbund och AMU-center. 1991 genomfördes en sfi-reform som innebar

att grund- och påbyggnadskurser ersattes av en sammanhållen utbildning med kommunalt huvudmannaskap (för vidare information se t ex Skolverket 1997).

2.1 Utbildningens mål och syfte

Sfi-utbildningen ingår, tillsammans med komvux och sårvux, i det offentliga skolväsendet för vuxna. Utbildningen regleras i skollagen (1985:1100), kap 13, och i förordningen (1994:895) om svenskundervisning för invandrare.

Enligt lagen syftar undervisningen till att ge vuxna invandrare grundläggande kunskaper i det svenska språket och om det svenska samhället. Varje kommun är skyldig att erbjuda undervisning till personer som saknar de grundläggande kunskaper i svenska som utbildningen syftar till att ge. Lagstiftningen fokuserar således på språknivån och inte på invandrarskapet. Rätten till undervisning gäller alla invandrare förutom de som har sådana kunskaper i danska eller norska att grundläggande svenskundervisning inte kan anses nödvändig. Rätten till sfi gäller från och med det andra kalenderhalvåret det år en person fyller 16 år och så länge han eller hon saknar motsvarande kunskaper, oavsett vistelsetid i landet.

Varje kommun ansvarar för att personer som har rätt till sfi också får delta i sådan utbildning. Kommunen ska aktivt verka för att nå de personer i kommunen som har rätt till utbildning och motivera dem att delta. Efter det att en person som har rätt till sfi anmält sig till kommunen, ska undervisningen börja inom tre månader, om det inte finns särskilda skäl som motiverar längre väntetid. Kommunerna kan välja om verksamheten ska bedrivas i egen regi eller uppdras åt andra anordnare, som till exempel studieförbund eller privata utbildningsanordnare. Oavsett vem som bedriver undervisningen ansvarar kommunerna för att lagar och regler efterlevs samt för redovisning och kvalitetsuppföljning. I huvudmannaskapet ingår ansvar för dimensionering och myndighetsutövning, däribland betygssättning.

Sfi-undervisningens mål och syfte anges också i dess kursplan. Där fastställs att utbildningen ska ge vuxna som saknar grundläggande kunskaper i svenska möjligheter att utveckla sin förmåga att kommunicera muntligt och skriftligt på svenska i vardags-, samhälls- och arbetsliv samt för vidare studier. Utbildningen syftar till att ge kunskap och förståelse om det svenska samhällets organisation och dess grundläggande värderingar för att underlätta de studerandes integration, aktiva medverkan i, och bidrag till utvecklingen av samhällsliv, arbetsliv och kultur i Sverige. Utbildningen syftar även till att ge de studerande

information och vägledning som gör det möjligt att planera fortsatt utbildning, arbete och lärande i vardagslivet utifrån egna behov och studiemål.

Samtidigt som sfi har egna mål och syften är svenskkunskaper viktiga inom flera samhällsområden. Sfi-målen utgör delmål inom andra politikområden, som till exempel integrations- och arbetsmarknadspolitiken. Den offentliga utredning om sfi som presenterades hösten 2003 konstaterar att många i första hand betraktar sfi som ett integrationspolitiskt instrument, eftersom målen för sfi också utgör delmål inom integrationspolitiken (SOU 2003:77). Utbildningen nämns i de dokument som ligger till grund för integrationspolitiken och sfi utgör exempelvis ett viktigt instrument inom kommunernas introduktionsprogram för flyktingar.

Sfi-utredningen framhåller att utbildningens syfte ofta tolkas olika beroende på vilka förväntningar olika aktörer har. Det har funnits tendenser till motsättningar mellan de som menar att sfi framför allt ska betraktas som ett integrationspolitiskt eller arbetsmarknadspolitiskt instrument och andra som anser att det snarare i första hand är fråga om pedagogisk verksamhet. Betydelsen av dessa skillnader i uppfattning blir tydligare vid en diskussion kring vad de grundläggande kunskaperna i svenska ska resultera i. Om sfi-studierna syftar till att ge individen möjlighet till egen försörjning, vilken som helst, sätts målet när det gäller språkkunskaperna troligen lägre än vad som skulle vara fallet om studierna uppfattas syfta till en mer fast förankring på arbetsmarknaden eller vidare studier.

2.1.1 Undervisningens målgrupp

De personer som är berättigade till sfi kan generellt delas in i två grupper: flyktingar och övriga invandrare. Regelverk och ersättningsnivåer skiljer sig ibland åt mellan grupperna. Flyktinggruppen hänvisas ofta till sfi inom kommunernas introduktionsprogram, medan undervisningen för övriga invandrare, som deltar i sfi utanför introduktionsprogrammen, snarare liknar en generell utbildningsåtgärd. Gruppen övriga invandrare kan hänvisas till sfi genom socialtjänsten eller arbetsförmedlingen. Det är också möjligt att de kommer i kontakt med utbildningen genom släkt och vänner. I en del kommuner kan även övriga invandrare, alltså inte enbart flyktingar, delta i introduktionsverksamheten.

Även asylsökande kan erbjudas sfi-undervisning men det sker då ofta genom Migrationsverkets försorg. Kommunerna är inte skyldiga att erbjuda svenskundervisning till asylsökande.

Kommunernas kostnader för sfi påverkas av om de studerande har flyktingstatus eller om de ingår i gruppen övriga invandrare. För flyktingmottagning får kommunerna ersättning från staten, en ersättning som också förutsätts täcka kostnaderna för sfi, medan undervisningen för övriga invandrare finansieras via kommunernas skatteintäkter.

2.1.2 Krav på fullföljd sfi

Innan man undersöker hur stor andel av invandrarna som påbörjar sfi, är det av intresse att titta på vilka krav som ställs på fullföljd sfi och vilken betydelse godkänd sfi har för fortsatt utbildning och arbete. Riksdagens revisorer gjorde 2001 en studie av sfi som delvis behandlar dessa frågor. Studien visar att företrädare för arbetsförmedlingarna menade att godkänd sfi inte innebar tillräckligt kvalificerade språkkunskaper och att godkänt betyg inte alltid var tillräckligt för att arbetsförmedlingen skulle kunna erbjuda arbete eller utbildning. Ofta testade arbetsförmedlingarna själva de arbetssökandes språkkunskaper, även om dessa hade godkänt betyg från sfi. De tester som en sökande måste genomgå för att få delta i ett arbetsmarknadspolitiskt program ansågs dessutom vara svåra att klara utan studier i svenska inom grundläggande vuxenutbildning (komvux). Å andra sidan var det få arbetsförmedlare som nekade personer utan sfi att skriva in sig vid förmedlingen, även om den hjälp dessa personer erbjöds var begränsad. Av studien framgår också att de intyg som lärarna tidigare kunde utfärda, och som beskrev kunskaperna hos studerande som inte klarat godkänd sfi, i princip var utan betydelse.

Riksdagens revisorers studie visar att kommunerna skiljer sig åt när det gäller formerna för samarbete mellan sfi och arbetsförmedling. Det varierar även mellan kommunerna under vilket skede av utbildningen de sfi-studerande skrivs in vid arbetsförmedlingen. Vissa arbetsförmedlingar skrev in studerande när de var i slutet av utbildningen, medan runt hälften av arbetsförmedlingarna i de tillfrågade kommunerna även registrerade nyanlända invandrare som arbetssökande.

Revisorernas undersökning visar att bland dem som någon gång påbörjat sfi är de med godkänt sfi-betyg sysselsatta i väsentligt högre grad än de som saknar sådant betyg (RR 2001 s 59). Det finns även tecken som tyder på att arbetsgivarnas språkkrav ökar vid tider av hög arbetslöshet och minskar då läget på arbetsmarknaden är gott (Knocke 2003).

2.2 Sfi i kombination med annan verksamhet

Det finns inga formella hinder mot att kombinera sfi-studier med arbete eller andra studier, och den allmänna önskan från myndighetshåll tycks vara att detta är något som bör bli vanligare. Möjligheterna att kombinera sfi med annan verksamhet kan tänkas ha betydelse för benägenheten att delta i sfi, i synnerhet om det påverkar de studerandes försörjningsmöjligheter.

Mellan 1973 och 1986 fanns en lagstadgad rätt till ledighet med bibehållen lön för svenskundervisning för invandrare. 1986 togs rätten till ersättning bort men rätten till ledighet för sfi finns fortfarande kvar, även om det enligt Sfi-utredningens betänkande inte finns något som tyder på att lagen tillämpas (SOU 2003:77 s 350).

Sfi-undervisningen har ett riktvärde på 525 timmar, vilket betyder att man räknar med att det ska gå att uppnå godkänd nivå efter ett års studier på halvtid. Antalet undervisningstimmar per dag varierar mellan olika kommuner och utbildningsanordnare, och därför varierar också möjligheterna till annan sysselsättning vid sidan av studierna mellan olika kommuner. För de som läser sfi inom kommunernas introduktionsprogram innebär introduktionsverksamheten ofta heltidssysselsättning, där sfi utgör en del.

Utifrån de studier som tidigare gjorts, är det inte möjligt att få en heltäckande bild av i vilken omfattning sfi-studier kombineras med andra studier eller arbete. Förutsättningarna för detta tycks variera mellan olika kommuner. Statskontoret (2000) har i en rapport visat på de sfi-studerandes inkomster, vilket skulle kunna ge en bild av hur sfi kombineras med arbete. Det år som studerades, 1997, utgjorde förvärvsinkomst mindre än 10 procent av flyktingars samlade inkomster. För gruppen övriga invandrare var motsvarande andel 25 procent. Flyktingar hade generellt högre inkomster än övriga invandrare under sfi-studierna, främst på grund av att deras bidragsinkomster var högre.

Statistik från Skolverket visar att drygt 6 procent av de studerande som avbröt sina studier mellan 1999 och 2002 gjorde det på grund av att de fått arbete (Skolverket 2003).

2.2.1 Yrkesinriktad sfi

Under sfi-verksamhetens första år på 1960- och 70-talen fanns det inget behov av att kombinera svenskundervisningen med arbetsmarknadsinsatser, även om undervisningen under perioder bedrevs vid AMU-centren. Utbildningen riktade sig då främst till arbetskraftsinvandrare. Det generellt svårare läget på arbetsmarknaden under 1990-talet har bidragit till att fokus lagts på möjligheten för

de sfi-studerande att etablera sig på arbetsmarknaden. Ett exempel på detta är att flera kommuner börjat erbjuda sfi-undervisning med olika yrkesprofiler och då ofta med inriktning mot bristyrken. Undervisningen anpassas så, att deltagarna kan tillgodogöra sig en yrkesutbildning som annars skulle ligga på en för avancerad språklig nivå. Enligt Sfi-utredningen förkortas utbildningstiderna tämligen genomgående vid den här typen av kurser, även om de är krävande och inte passar alla grupper av studerande (SOU 2003:77 s 446–447).

2.2.2 Sfi i kombination med andra studier

Ungdomar mellan 16 och 19 år kan läsa sfi inom ramen för det individuella programmet i gymnasieskolan, medan analfabeter och lågutbildade kan utveckla sin läs- och skrivförmåga i kursen svenska som andraspråk inom grundläggande vuxenutbildning. Svenska som andraspråk kan i viss mån ses som en fortsättning av sfi. Enligt Integrationsverket anses sfi vara inriktad på de studerandes muntliga förmåga, medan kursen svenska som andraspråk mer fokuserar på läs- och skrivfärdigheter (Integrationsverket 2004).

Sfi-studier kan kombineras med andra utbildningar inom det offentliga skolväsendet. Det kan till exempel betyda att den studerande parallellt med sfi läser kurser i matematik, engelska eller datakurser. Ett generellt hinder för att kombinera sfi med andra studier är att många kommuner inte tillåter att studier på komvux kombineras med socialbidrag (försörjningsstöd).

2.3 Försörjningsmöjligheter för sfi-studerande

Sfi-studier berättigar inte till studiestöd, och studiestöd beviljas generellt heller inte innan individen vistats två år i landet. Möjligheterna att försörja sig under sfi-studier ser även olika ut beroende på när och hur den studerande kom till Sverige. Invandrare med flyktingstatus kan under den första tiden få socialbidrag eller introduktionsersättning från kommunen. Regeringen rekommenderar kommunerna att ge nyanlända flyktingar introduktionsersättning och inte socialbidrag. Den introduktionsersättning som flyktingar får bör enligt lagen vara prestationsinriktad och högre än kommunernas biståndsnorm. Introduktionsersättningen tillåter dessutom individen att ha andra inkomster utan att ersättningen minskar. Uppföljningar från Integrationsverket visar dock att introduktionsersättningen i flera kommuner reduceras då mottagaren har egen inkomst (Integrationsverket 2002).

Invandrare som inte får introduktionsersättning kan få studiestöd om sfi-studierna sker parallellt med studier på komvux och kurserna på komvux upp-

går till minst halvtid. De som läser sfi inom ramen för ett arbetsmarknadspolitiskt program kan även få aktivitetsstöd. Enligt Sfi-utredningen är det en relativt stor andel av de sfi-studerande som arbetar eller försörjs av anhöriga, även om den främsta inkomstkällan för de studerande är socialbidrag (SOU 2003:77 s 386). Eftersom ersättningen från socialtjänsten eller arbetsförmedlingen kan minska om sfi-studierna kombineras med arbete, kan det betyda att personer med sådana ersättningar tvekar att arbeta vid sidan av studierna. Avsikten är att detta inte ska gälla vid introduktionsersättning, och incitamenten för flyktinggruppen att delta i sfi inom ramen för kommunernas introduktionsprogram, skulle därmed vara starkare.

2.4 Tidigare kunskap om deltagande i sfi

Den information om deltagandegraden som finns tillgänglig i dagsläget är begränsad till vissa grupper av studerande och till enskilda år. I en studie från Integrationsverket (2003) följs exempelvis de flyktingar som folkbokfördes 1997. Studien visar att 77 procent av de vuxna flyktingarna (20–64 år) påbörjade sfi inom tre år från det att de fått uppehållstillstånd. Även Sfi-utredningen presenterar uppgifter om deltagandegraden. Utredningen har tittat på de individer som invandrade till Sverige 1999. Av dessa påbörjade drygt 55 procent sfi någon gång under läsåren 1998/99–2001/02 (SOU 2003:77 s 112).

I kommande avsnitt presenteras ny information om deltagandet i sfi under åren 1993–2000.

3 Genomförande och data

Uppgifterna i studien kommer från Migrationsverket, Skolverket samt Statistiska Centralbyrån¹ och täcker hela den invandrade befolkningen under åren 1993-2000. En viktig del av studien är att beskriva vilka faktorer som påverkar sannolikheten att börja i sfi. För att identifiera förklaringsfaktorerna har vi valt att i möjligaste mån fokusera på uppgifter som var bestämda före det att beslutet om deltagande togs. Det handlar om bakgrundsuppgifter som ålder, kön, utbildning och ursprungsland. Vi har även tagit med uppgifter om civilstånd, då familjeförhållanden kan vara en viktig faktor bakom möjligheterna att

¹ Se appendix för en redogörelse av de register som använts.

lära sig svenska och benägenheten att börja på sfi. En annan potentiellt viktig faktor för deltagande är grund för invandring, d v s om man är flykting eller ”övrig” invandrare. Uppgifter om individernas inkomst eller sysselsättningsstatus finns inte med i rapporten eftersom det är möjligt att dessa faktorer påverkas av om personen har gått i sfi eller inte.

För att få en uppfattning om hur många av dem som invandrar till Sverige varje år som är berättigade till sfi-undervisning, är det nödvändigt att närmare definiera invandringsgruppen. Utbildningen riktar sig till vuxna invandrare, varför vi endast betraktar personer som är 16 år eller äldre det år de invandrar. För att minska risken att inkludera personer som redan har kunskaper i svenska, norska eller danska har vi även tagit bort de som är födda i Sverige, Norge eller Danmark².

Studien baseras på den årsvisa invandringen, vilket betyder att vi utgår från den grupp med ovan nämnda egenskaper som får uppehållstillstånd ett specifikt år³. För att alla individer i studien i möjligaste mån verkligen ska vara aktuella för sfi-studier har vi endast tagit med de personer som finns kvar i landet tre år efter att de fick uppehållstillstånd. Tanken med detta är att vi kan bortse från de personer som inte har för avsikt att stanna i Sverige och som därför kan ha låg motivation att lära sig svenska. En följd av detta är dock att år 2000 blir det sista året vi kan undersöka, eftersom vi endast har uppgifter fram till år 2003. När vi hädanefter använder ordet invandrare syftar vi alltså på personer som är 16 år eller äldre, som inte är födda i Sverige, Norge eller Danmark, och som har stannat kvar i landet minst tre år efter att de fått uppehållstillstånd.

Trots de avgränsningar som gjorts av invandrargruppen kan det ändå finnas personer i studien som inte är berättigade till sfi-studier. Vissa personer kan vara skrivna i Sverige men egentligen bosatta någon annanstans. Andra kan ha goda kunskaper i svenska redan när de invandrar till landet; det skulle t ex kunna gälla invandrare från Finland.⁴

² Då Norge och Island har samma landkod betyder det att även personer födda på Island är exkluderade ur studien.

³ Invandringsår i studien är därmed det år individen fick uppehållstillstånd. Att individen har fått uppehållstillstånd betyder också att denne är folkbokförd i Sverige.

⁴ Personer kan finnas med i populationen två gånger eftersom de kan ha invandrat till Sverige och stannat i tre år men sedan utvandrat för att åter invandra. Detta gäller inte i den analys som redovisas i avsnitt 4.2. På samma sätt vet vi inte om det finns individer i studien som varit bosatta i Sverige före 1993.

4 Sfi-deltagande bland nyanlända invandrare

Mellan 1993 och 2000 har antalet personer som invandrat till landet varierat mycket. Under de första åren på 1990-talet var flyktinginvandringen till Sverige omfattande, främst på grund av kriget i dåvarande Jugoslavien. Flest personer fick uppehållstillstånd 1994, då antalet var nära 42 000 individer. Det var även året då Sverige genom EES-avtalet blev en del av den Europeiska Unionens inre marknad och omfattades av den fria rörligheten av arbetskraft. Från 1995 och framåt har antalet invandrare som är berättigade till sfi minskat och utgjort runt 20 000 personer.

För att ge en bild av inflödet i sfi väljer vi att i *Tabell 1* visa hur många som påbörjade utbildningen inom tre år från att de fått uppehållstillstånd.

Tabell 1 Andel invandrare som påbörjar sfi inom olika tidsintervall 1993–2000

År	Antal invandrare	Andel (%) i sfi efter 1 år	Andel (%) i sfi efter 2 år	Andel (%) i sfi efter 3 år
1993	32 839	59,4	69,8	72,0
1994	41 984	61,1	68,8	71,2
1995	19 164	50,1	56,3	58,2
1996	16 163	46,4	50,7	52,8
1997	19 857	47,7	53,4	55,9
1998	22 594	46,7	52,5	55,7
1999	21 515	43,7	51,0	53,9
2000	25 721	45,9	52,6	55,5

Andelen invandrare som påbörjar sfi har sjunkit betydligt sedan början av 1990-talet. Den högsta andelen påbörjare finns inom den grupp som invandrade under 1993, där 72 procent började läsa sfi inom tre år från att de invandrat. Under andra halvan av 1990-talet låg motsvarande siffra på omkring 55 procent. Tabellen visar också att en övervägande majoritet av dem som läser på sfi inom tre år, påbörjar sina studier redan första året efter att de fått uppehållstillstånd. Deltagandet ökar sedan med några procentenheter för varje år.

Det är värt att notera att deltagandegraden var mycket högre 1993 och 1994 än senare år, samtidigt som antalet invandrare då var ungefär dubbelt så stort. Rimligen borde verksamheten påverkas av att studerandegruppen varierar

mycket i antal. Den höga deltagandegraden tillsammans med det stora antalet flyktingar i början av 1990-talet bör ha medfört en kraftig belastning av sfi-utbildningen.

Med undantag för år 1999 har de uppgifter vi redovisar i *Tabell 1* inte varit tillgängliga tidigare. För just 1999 finns motsvarande information i Sfi-utredningens betänkande (SOU 2003:77 s 112). Enligt våra beräkningar började knappt 54 procent av dem som invandrade 1999 i sfi inom tre år. Det är en obetydligt lägre andel än de dryga 55 procent som Sfi-utredningen kommer fram till.

Det faktum att deltagandegraden i sfi har sjunkit under andra hälften av 1990-talet bör inte hänga samman med förändringar i utbildningens utformning, eftersom några större förändringar inte har skett i de regelverk som omgärdar utbildningen mellan åren 1993–2000. Orsakerna till att deltagandet i sfi har sjunkit får istället sökas på annat håll.

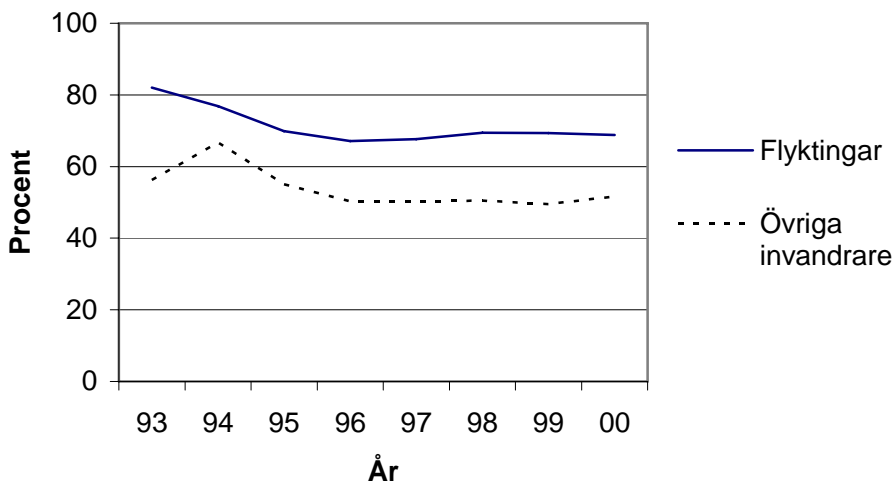
Nedgången i deltagande sammanfaller med en förändrad sammansättning av invandrargruppen, där flyktinginvandringen har minskat och anhöriginvandringen ökat (Migrationsverket 2004). Integrationsverket (2003) har visat att 77 procent av 1997 års flyktingar började på sfi. Motsvarande siffra för hela invandrargruppen i vår undersökning är 56 procent. Med tanke på detta, och att deltagandegraden var som högst de år flyktinginvandringen var som störst, finns det anledning att tro att flyktingstatus påverkar benägenheten att delta i sfi. Av den anledningen har vi valt att titta närmare på flyktinggruppen.

4.1 Deltagandet inom olika invandrargrupper

En möjlig förklaring till nedgången i deltagande under andra hälften av 1990-talet skulle alltså kunna vara att invandringen bytt karaktär från att bestå av en stor andel flyktinginvandrare till invandring på främst andra grunder. För att se om det finns stöd för ett sådant påstående, har vi med hjälp av uppgifter från Integrationsverket gjort en uppskattning av deltagandet bland flyktingar och övriga invandrare⁵. I *Figur 1* kan vi se att deltagandet, under hela perioden, är högre i flyktinggruppen än bland övriga invandrare.

⁵ I appendix beskriver vi hur vi har gjort denna uppskattning.

Figur 1 Deltagandegraden i sfi för flyktingar och övriga invandrare 1993–2000.

Källa: Integrationsverket och sfi-registret

Det verkar alltså finnas stöd för tolkningen att flyktingar deltar i sfi i högre utsträckning än övriga invandrare. Flyktingar kommer i de flesta fall i kontakt med sfi genom kommunernas introduktionsverksamhet, men den omfattar inte alltid övriga invandrare. Det skulle innebära att kommunerna i större omfattning når gruppen flyktingar än övriga invandrare. Den övriga gruppen invandrare, som deltar i sfi utanför kommunernas introduktionsverksamhet, kan antas komma i kontakt med sfi genom släkt och vänner, eller genom att de hänvisas dit av arbetsförmedling eller socialtjänst. Den högre deltagandegraden bland flyktingar kan även hänga samman med att flyktingar genom introduktionsersättningen generellt har bättre försörjningsmöjligheter under studieperioden än övriga invandrare. Deltagandegraden för flyktingar är dock lite lägre i vårt material jämfört med vad Integrationsverket (2003) presenterat⁶.

I figuren syns en tydlig uppgång i deltagandet för gruppen övriga invandrare år 1994. Detta har sannolikt att göra med att ett stort antal anhängiginvandrare från f d Jugoslavien fick uppehållstillstånd detta år. Dessa personer kategorise-

⁶ Skillnaden skulle bli kunna bero på att även personer mellan 16 och 19 år ingår i vår studie.

rades av Migrationsverket som ”övriga” (se indelning i appendix) och kommer därför att ingå i gruppen övriga invandrare (så som vi har definierat den). Det är troligt att dessa personer deltog i kommunernas introduktionsprogram och därmed också i sfi.

Förändringar i skälen till varför invandrare får uppehållstillstånd är en möjlig förklaringsfaktor till nedgången i deltagande i sfi, men det är också möjligt att det finns andra skäl till det minskade deltagandet. För att undersöka om så är fallet har vi delat in invandrarna i grupper utifrån olika egenskaper. I *Tabell 2* redovisar vi hur deltagandet ser ut i dessa grupper under olika invandringsår.

Tabell 2 Deltagande i sfi för olika grupper invandrare 1993–2000

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
<i>Kön</i>								
Män	72,3	71,9	55,6	48,2	52,0	51,0	48,3	50,6
Kvinnor	71,7	70,5	60,3	56,7	59,6	60,0	58,8	60,1
<i>Ålder</i>								
16-19	53,0	42,0	43,5	40,0	32,2	35,8	36,0	33,5
20-29	74,2	75,8	65,4	60,2	61,2	60,7	59,3	60,0
30-39	78,7	80,3	63,3	56,3	61,2	59,3	57,2	60,3
40-49	77,7	78,4	59,4	50,2	54,7	55,7	52,5	57,0
50-59	55,9	55,6	49,8	35,3	38,5	41,7	38,1	37,6
60-65	25,5	25,2	19,4	16,3	12,4	12,7	16,6	15,4
<i>Utbildning</i>								
Förgymnasial	71,6	73,0	66,1	60,4	62,8	64,4	62,9	67,5
Gymnasial	80,6	78,8	72,3	65,5	66,9	66,2	64,4	65,8
Eftergymnasial	73,0	72,0	63,3	58,7	56,5	58,3	58,3	59,3
Ingen uppgift	18,1	22,3	13,5	10,5	15,5	14,8	14,2	19,1
<i>Civilstånd</i>								
Gift m svenskfödd	60,6	64,3	61,7	60,2	57,0	59,8	60,3	60,6
Gift m utlandsfödd	81,1	80,9	69,0	64,1	67,9	67,6	65,5	67,7
<i>Födelseregion</i>								
Västeuropa	22,6	21,5	24,4	22,7	18,1	19,8	19,2	20,5
Centraleuropa	64,8	63,3	55,8	54,3	51,0	54,6	52,1	51,4
Östeuropa	58,3	67,9	66,6	61,3	59,1	62,6	61,9	58,9
Fd Jugoslavien	83,5	78,7	63,6	56,6	65,9	63,1	62,4	65,3

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Iran	72,3	73,6	71,6	65,5	70,1	71,5	64,8	63,9
Irak	83,1	80,7	81,0	78,5	77,0	80,2	78,4	80,2
Mellanöstern och Nordafrika	63,0	67,0	62,9	59,9	61,7	62,0	63,7	59,8
Afrika	61,5	68,1	66,3	61,4	63,9	59,8	57,3	60,3
Asien	66,3	68,2	64,6	60,9	60,2	59,8	60,4	63,8
Nordamerika	37,6	42,5	40,2	41,7	36,7	37,0	35,7	38,7
Sydamerika	66,8	64,0	58,0	56,8	54,1	55,1	55,3	57,2
Oceanien	45,1	55,9	42,9	46,2	41,3	39,4	42,8	43,1
<i>Bosättning</i>								
Flykting	82,1	76,9	69,9	67,1	67,7	69,4	69,3	68,9
Övrig	56,2	66,7	55,0	50,3	50,2	50,5	49,6	51,6

Under 1993 och 1994 började ungefär lika stora andelar av de invandrade männen och kvinnorna på sfi. Mellan åren 1995 och 2000 var deltagandet lägre i båda grupperna och det utvecklades en skillnad mellan könen. En större andel av de invandrade kvinnorna påbörjade sfi och skillnaderna mellan könen var som mest tio procentenheter (1999). När vi tittar på deltagandet i olika åldersgrupper finner vi att personer mellan 20 och 49 år hade de högsta deltagandegraderna, medan en mindre andel av yngre och äldre invandrare påbörjade sfi. Detta är ett förväntat resultat, kanske särskilt för de yngre som bör fångas upp av gymnasieskolan. Det finns en tydlig nedgång i deltagandet i alla åldrar efter 1994 (utom för de allra yngsta där nedgången skedde något senare).

Deltagandegraden sjönk i alla utbildningsgrupper efter 1994. Under åren 1993–94 utgjorde de med gymnasieutbildning ca 41 procent av hela invandrargruppen (se *Tabell 4* i appendix). I *Tabell 2* framgår att runt 80 procent av de gymnasieutbildade började på sfi. Senare under 1990-talet kom fler högt utbildade invandrare till Sverige och gruppen med eftergymnasial utbildning kom att dominera. Deltagandet sjönk samtidigt i alla utbildningsgrupper till runt 60 procent. Lägst var deltagandet för de med högst utbildning.⁷

Även bland de av invandrarna som var gifta med en utlandsfödd person kan vi se en nedgång i deltagande under perioden. Däremot var deltagandegraden

⁷ Bortfallet i utbildningsvariabeln gör att uppgifterna bör tolkas med viss försiktighet, se vidare i appendix.

relativt konstant bland de invandrare som var gifta med en person som är född i Sverige (och som därmed kan antas vara anhöriginvandrare).

När det gäller deltagande bland personer från olika delar av världen är det tydligt att deltagandet skiljer sig kraftigt åt mellan olika invandrargrupper. Det finns en viss variation över tiden inom flera grupper, men invandrare födda i Irak verkar ha haft en konstant hög deltagandegrad. Det finns också grupper med ett tydligt minskat deltagande, detta gäller främst de som är födda i f d Jugoslavien. Denna invandrargrupp var den överlägset största 1993–94 (se *Tabell 4* i appendix) och det var också den grupp som hade bland de högsta deltagandegraderna de här åren (runt 80 procent).

Sammantaget kan vi i *Tabell 2* se att deltagandet bland olika grupper i många fall utvecklas på liknande sätt över tiden. Oavsett om det gäller invandrare i en särskild åldersgrupp eller av en viss nationalitet så sker i nästan samtliga fall en nedgång i deltagandet efter 1994. Det blir därför naturligt att försöka separera de effekter olika faktorer har på sfi-deltagandet. Detta gör vi i nästa avsnitt.

4.2 Vad påverkar sannolikheten att delta i sfi?

Genom att dela in invandrarna i olika grupper fick vi en första bild av deltagandet. För att få en uppfattning om den relativa betydelsen av olika faktorer har vi använt en statistisk modell⁸. Modellen gör det möjligt att titta på varje faktors enskilda effekt, givet att övriga faktorer hålls konstanta. De förklaringsfaktorer som vi tror kan ha betydelse för om man går i sfi eller inte och som därför ingår i modellen är invandringsår, kön, ålder, ålder i kvadrat, utbildning, födelseland, civilstånd samt flyktingstatus⁹.

Vi har valt att börja med en grundmodell, i vilken endast invandringsår ingår (kolumnen längst till vänster i *Tabell 3*). Efterhand utökas modellen med fler förklaringsfaktorer. På detta sätt får vi en uppfattning om hur mycket faktorerna bidrar till att förklara sfi-deltagandet.

⁸ Se appendix för en beskrivning av vilken statistisk metod som använts.

⁹ En faktor som också antagligen spelar roll för om en invandrare börjar i sfi eller inte, är vilken kommun som denne bosätter sig/placerar i. Eftersom vi i den här rapporten är intresserade av att undersöka vilka egenskaper hos individen som påverkar deltagandet har vi dock valt att inte fokusera på denna faktor. Vi tar ändå hänsyn till eventuella skillnader mellan kommuner med hjälp av s k fixa effekter.

Tabell 3 Linjär sannolikhetsmodell för deltagande i sfi 1993–2000

	År	+kön & ålder	+utbildning	+civilstånd	+födelse-land	+flyktingstatus
<i>Invandringsår (jämförelseår 1993)</i>						
1994	-0,001*	0,007	0,002*	-0,003*	0,001*	0,006
1995	-0,103	-0,076	-0,079	-0,069	-0,029	-0,021
1996	-0,145	-0,131	-0,132	-0,120	-0,056	-0,048
1997	-0,121	-0,124	-0,127	-0,121	-0,081	-0,078
1998	-0,121	-0,123	-0,123	-0,111	-0,071	-0,066
1999	-0,132	-0,133	-0,130	-0,114	-0,069	-0,063
2000	-0,124	-0,126	-0,122	-0,103	-0,063	-0,057
<i>Man</i>		-0,057	-0,055	-0,034	-0,031	-0,031
<i>Ålder</i>		0,049	0,052	0,042	0,046	0,046
<i>Ålder²</i>		-0,001	-0,001	-0,001	-0,001	-0,001
<i>Utbildning</i>			-0,012	-0,010	-0,003	-0,003
<i>Civilstånd (jämförelsegrupp ogift)</i>						
gift med utlandsfödd				0,167	0,102	0,102
gift med svenskfödd				0,071	0,105	0,106
<i>Födelseregion (jämförelseregion Centraleuropa)</i>						
Västeuropa					-0,330	-0,330
Östeuropa					0,042	0,035
Fd Jugoslavien					0,114	0,097
Iran					0,101	0,090
Irak					0,234	0,217
Mellanöstern & Nordafrika					0,028	0,024
Afrika					0,045	0,038
Asien					0,035	0,032
Nordamerika					-0,175	-0,175
Sydamerika					0,010*	0,004
Oceanien					-0,114	-0,114
<i>Flykting</i>						0,029
N	199 837	199 837	199 837	199 837	199 837	199 837
R ²	0,0265	0,0777	0,0874	0,1159	0,2245	0,2251
Andel rätt predicerade	0,6142	0,6532	0,6572	0,6726	0,7328	0,7330

*Ej signifikant på 10 procentsnivån (standardfel lämnas av författarna på begäran)

I samtliga regressioner inkluderas kommun-fixa effekter för att fånga upp eventuella skillnader mellan kommuner.

Resultaten visar att de som invandrade under andra hälften av 1990-talet har en lägre sannolikhet att delta i sfi än de som invandrade under 1993 och 1994. En möjlig förklaring till detta kan vara den förbättring av arbetsmarknadsläget som skedde under senare delen av 1990-talet. Om det blev lättare att finna ett arbete kan fler invandrare ha valt att arbeta istället för att gå i sfi. Det är även möjligt att arbetsgivarnas språkrav minskade när konjunkturen vände uppåt och att det då blev lättare att hitta arbete även om man hade dåliga svenskkunskaper. I de fyra första kolumnerna ser vi att effekten av invandringsår på sannolikheten att gå i sfi i princip är oberoende av vilka faktorer som läggs till modellen. När födelseland adderas försvagas dock effekten av invandringsår avsevärt.

Män har en lägre sannolikhet att delta i sfi än kvinnor. Även denna effekt minskar då hänsyn tas till övriga faktorer. I genomsnitt är skillnaden mellan könen i den fullständiga modellen runt tre procentenheter. Vi kan också se att sannolikheten att delta i sfi ökar med stigande ålder, men effekten är avtagande eftersom variabeln i kvadrat i de flesta fall är negativ. Skattningen indikerar att sannolikheten att delta ökar fram till 34-års åldern,¹⁰ för att därefter minska.

Utbildningsuppgiften i tabellen ska tolkas så, att för varje extra utbildningsår en individ har, minskar sannolikheten att delta i sfi med i genomsnitt 0,3 procentenheter. Som tidigare nämnts finns det problem med bortfall för utbildningsvariabeln. Läs mer om hur vi angriper detta problem i appendix.

Sannolikheten att delta i sfi är större för personer som är gifta eller sammanboende än för personer som är ensamstående. Jämfört med ensamstående verkar det som om den genomsnittliga sannolikheten att delta i sfi är ungefär densamma om man är gift med en utlandsfödd som om man är gift med en person född i Sverige.

Tabellen visar också hur sannolikheten att delta i sfi skiljer sig åt för individer som kommer från olika delar av världen. För de redovisade ursprungsregionerna jämförs personer som kommer därifrån med personer som kommer från Centraleuropa. Invandrare från Västeuropa, Nordamerika och Oceanien har lägst genomsnittlig sannolikhet att delta i sfi. Högst sannolikhet att delta har personer födda i Irak, f d Jugoslavien samt Iran. Givet födelseland har invandrare som fått uppehållstillstånd av flyktingskäl i genomsnitt tre procent högre sannolikhet att delta i sfi, än invandrare som fått uppehållstillstånd av andra skäl.

¹⁰ Uppgiften är framtagen genom skattning med fler decimaler än vad som anges i tabell 6.

Uppgiften om andel rätt predicerade värden visar hur väl individernas egenskaper kan förutsäga huruvida de går i sfi eller inte. I den fullständiga modellen är drygt 73 procent av fallen rätt predicerade. Determinationskoefficienten (R^2) ökar i takt med att fler variabler läggs till modellen. Störst ökning observeras när vi lägger till variabeln födelse-region. När alla variabler inkluderas, visar R^2 att modellen förklarar drygt en femtedel av variansen i data. De allra flesta värden är signifikanta på enprocentsnivån vilket visar på ett tydligt samband mellan dessa och sannolikheten att gå i sfi. Regressionsresultaten förstärker den tidigare bilden av vilka orsaker som spelar roll för deltagandet i sfi. Födelse-region verkar vara den avgörande faktorn för om man började i sfi eller inte. Denna faktor hänger mycket nära samman med huruvida man kom till Sverige som flykting eller om man kom hit av andra skäl, t ex för att arbeta¹¹.

5 Avslutning

Sfi riktar sig till personer som inte har grundläggande kunskaper i svenska och som i övrigt uppfyller de villkor som gör dem berättigade till undervisning. Målen för undervisningen är att individerna ska lära sig kommunicera muntligt och skriftligt i vardags- och arbetsliv och därmed kunna bidra till invandrades integration och medverkan i samhället. I den här studien har vi tittat på deltagandet i sfi bland nyanlända invandrare. Vi har visat hur deltagandet varierar mellan olika grupper, och därutöver har vi tagit fram den genomsnittliga sannolikheten för deltagande under åren 1993–2000.

Resultaten visar att andelen nyanlända invandrare som påbörjar sfi-studier har minskat under den studerade perioden. En möjlig förklaring till detta är att flyktinginvandringen var mycket hög under 1993–94, och att en större andel flyktingar än övriga invandrare deltar i sfi. Det höga deltagandet under åren 1993–94 kan också tänkas hänga samman med det generellt sämre arbetsmarknadsläge som rådde under första hälften av 1990-talet. Om arbetsgivarnas krav på språkkunskaper ökar i tider av arbetslöshet kan detta ha inneburit att fler personer påbörjade sfi för att lära sig svenska och på så sätt förbättra sin ställning på arbetsmarknaden. En annan aspekt av detta är att fler personer kan ha

¹¹ För att undersöka om betydelsen av att vara flykting (för deltagande i sfi) skiljer sig åt beroende på vilket land man kommer ifrån, har flyktingvariabeln interagerats med födelse-regionerna i regressionerna. Detta gav dock inga signifikanta resultat.

valt att börja i sfi på grund av att de helt enkelt inte kunde finna någon annan sysselsättning.

Sammantaget kan man se att variationen i deltagande i viss mån följer förväntade mönster, där vissa grupper utifrån ett arbetsmarknadsrelaterat synsätt inte skulle vara aktuella för sfi-undervisning i lika stor utsträckning som andra grupper. Deltagandet är lågt i grupper där många kan förväntas vara arbetskraftsinvandrare (som västeuropéer). I grupper som kan antas stå längre från arbetsmarknaden (flyktinggrupper) är deltagandet däremot avsevärt högre. Bedömningen av deltagandegraden i sfi skulle dock kunna utvecklas ytterligare om vi hade mer kunskap om vilket meritvärde utbildningen ger, eller om vi visste vad de invandrare som inte börjar på sfi gör.

Referenser

Förordning (1994:895) om svenskundervisning för invandrare

Integrationsverket (2002) *Hur togs de emot?* Enkätundersökning om 28 kommuners introduktionsverksamhet för nyanlända 1999. Integrationsverkets rapportserie 2002:04.

Integrationsverket (2003) *Rapport Integration 2002*.

Integrationsverket (2004) *Rapport Integration 2003*.

Knocke, Wuokko (2003) *Rekrytering för mångfald?* Integrationsverket, bilaga till Rapport Integration 2003.

Migrationsverket (2004) Tillståndsstatistik. Beviljade uppehållstillstånd 1980-2003. www.migrationsverket.se/pdf/filer/statistik/tabs1.pdf (2005-01-03).

Riksdagens revisorer (2001) *Språk och arbete – svenskundervisning för invandrare och invandrarnas arbetsmarknad*. Rapport 2000/01:3.

Skollag (1985:1100)

Skolverket (1997) *Vem älskar sfi? Utvärdering av svenskundervisningen för invandrare- en utbildning mellan två stolar*. Skolverkets rapport nr 131.

Skolverket (2003) *Barnomsorg, skola och vuxenutbildning i siffror 2003. Del 1. Betyg och utbildningsresultat*. Skolverkets rapport nr 226.

SOU 2003:77, *Vidare vägar och vägen vidare – svenska som andraspråk för samhälls- och arbetsliv*. Betänkande från Sfi-utredningen.

Statskontoret (2000) *Svenskundervisning för invandrare (sfi) – egen skolform eller del av komvux?* Statskontoret 2000:27.

Appendix

Tabell 4 Egenskaper hos nyanlända invandrare 1993–2000.

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Totalt	32 839	41 984	19 164	16 163	19 857	22 594	21 515	25 721
Andel								
Män	48,6	48,3	45,4	46,3	48,7	48,0	46,9	48,3
Kvinnor	51,4	51,7	54,6	53,7	51,3	52,0	53,1	51,7
<i>Ålder</i>								
16-19	9,0	9,5	7,5	7,7	8,1	8,0	8,3	7,9
20-29	39,0	34,1	38,5	41,4	40,5	40,4	41,2	41,2
30-39	31,5	31,8	26,9	27,9	31,6	31,2	29,9	30,2
40-49	12,5	14,0	12,4	12,0	12,5	12,9	13,1	13,5
50-59	5,7	7,2	8,2	6,7	5,4	5,6	5,6	5,4
60-65	2,3	3,4	6,6	4,3	2,0	1,9	1,9	1,8
<i>Utbildning</i>								
Förgymnasial	19,7	25,4	21,0	19,4	21,9	20,2	19,1	18,8
Gymnasial	41,5	39,5	31,3	28,9	32,7	29,6	25,5	23,9
Eftergymnasial	31,7	27,6	30,6	34,7	32,2	36,0	39,9	40,4
Uppgift saknas	7,1	7,5	17,1	17,0	13,2	14,3	15,6	16,9
<i>Civilstånd</i>								
Ogift	42,9	39,6	48,5	50,6	46,6	50,1	53,3	55,1
Gift med svenskfödd	6,8	5,3	11,0	12,2	10,0	10,2	10,7	9,7
Gift med utlandsfödd	50,3	55,0	40,5	37,3	43,4	39,7	36,1	35,2
Uppgift saknas	3 314	2 093	1 139	1 131	1 532	229	321	208
<i>Födelseland</i>								
Västeuropa	7,9	7,0	17,2	22,2	16,7	18,7	20,6	20,2
Centraleuropa	2,5	2,1	4,2	4,1	3,0	3,3	3,7	3,1
Östeuropa	3,6	3,6	6,5	6,5	5,4	6,6	7,7	7,6
Fd Jugoslavien	50,2	57,9	24,3	10,2	20,5	14,7	8,8	11,8
Iran	3,4	2,4	4,2	3,9	5,4	4,6	4,2	3,8
Irak	9,1	5,5	11,2	11,0	11,9	15,5	16,3	17,5

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Mellanöstern och Nordafrika	6,6	5,4	8,3	10,2	9,5	9,3	9,5	7,8
Afrika	5,2	7,0	6,5	7,8	7,9	7,0	6,6	5,7
Asien	6,2	4,7	8,8	12,8	10,3	10,7	12,0	12,6
Nordamerika	1,4	1,1	2,6	3,2	2,6	2,7	3,1	2,7
Sydamerika	3,4	3,0	5,5	7,3	5,9	6,0	6,3	6,1
Oceanien	0,4	0,3	0,6	0,9	0,8	0,9	1,0	1,1
<i>Bosättning</i>								
Flykting	61,0	44,6	21,1	14,7	32,4	27,2	21,8	22,9
Övrig	39,1	55,4	78,9	85,3	67,7	72,8	78,2	77,1

Register som använts i studien samt saknade uppgifter

De register som vi använt i studien är följande: Invandringsregistret, här finns det uppgifter om in- och utvandring till och från Sverige baserat på folkbokföringen; Sysselsättningsregistret som innehåller information om befolkningen i åldrarna 16–64 år. Härifrån hämtas uppgifter om kön, ålder, födelseland och utbildning; Databasen Louise, som är en longitudinell databas kring utbildning, inkomst och sysselsättning. Här finns uppgifter om civilstånd; samt Sfi-registret varifrån vi hämtar uppgifter om sfi-deltagande.

En del av de uppgifter som vi hämtar från sysselsättningsregistret finns inte tillgängliga för alla invandrare. Bortfallet gäller främst utbildningsuppgifterna och omfattningen varierar mellan åren, se *Tabell 4*. Detta är naturligtvis ett problem, i synnerhet då personer för vilka uppgifter saknas är överrepresenterade inom vissa grupper av invandrare. För att få uppgifter för fler individer har vi sökt framåt i registren. Det betyder att för en del individer är utbildningsuppgiften hämtad från ett senare år än folkbokföringsåret. Detta kan innebära ett problem om individen skaffat sig ytterligare utbildning i Sverige efter ett eventuellt deltagande i sfi. En annan reservation som också gäller bortfallet, är att det finns ett samband mellan att en person har deltagit i sfi, och att det finns en utbildningsuppgift för personen. Bortfallet när det gäller utbildning är mycket högre för icke-deltagare än för deltagare. Det verkar vara så att många av invandrarnas utbildningsuppgifter i sysselsättningsregistret kommer från sfi-registret, vilket betyder att om personen inte finns med i sfi-registret har den ofta heller ingen utbildningsuppgift.

Ett sätt att komma runt problemet med bortfallet i utbildningsuppgifterna vore att, i de fall där det saknas uppgift, predicera en förväntad utbildningsnivå. Vi har försökt predicera värden för utbildning med hjälp av information om kön, ålder, födelseland och invandringsår. Det visade sig dock att den information som finns inte är tillräcklig för att kunna ge några predicerade värden. Vi har istället valt att använda populationsmedelvärdet som approximation för personer som saknar utbildningsuppgift. Som känslighetstest har vi även gjort skattningar där personer utan utbildningsuppgift exkluderats, men det gjorde ingen avsevärd skillnad för resultaten.

Knappt 10 000 personer i vår population saknar uppgifter som kan länka samman dem med deras familjemedlemmar (familjeid) och/eller uppgifter om boendekommun, och har därför tagits bort. Antalet personer som saknar värden varierar mellan åren och är flest i början av perioden, se *Tabell 4*. Vi har jämfört de personer som har en familjeidentitet med de personer som inte har det och funnit två huvudsakliga skillnader. Den första skillnaden är att det i gruppen utan familjeid finns en något större andel äldre, än i gruppen med familjeid. Den andra skillnaden är att gruppen med familjeidentitet har något högre löneinkomster under åren efter folkbokföring än gruppen utan id.

I de register vi har tillgång till finns inga uppgifter om flyktingstatus (i sfi-registret finns sådana uppgifter, men dessa gäller enbart för de invandrare som deltar i sfi). Vi har därför med hjälp av aggregerade uppgifter från Integrationsverket konstruerat en egen flyktingvariabel. De aggregerade uppgifterna består av antalet invandrare från olika länder som blivit beviljade uppehållstillstånd på olika grunder varje år 1993–2000: humanitära skäl, skyddsbehov, familjeband, arbete, studier samt övrigt. Vi har gjort en indelning av dessa grunder där vi räknar individer som har fått uppehållstillstånd av humanitära skäl samt skyddsbehov som flyktingar och resterande grunder som ej flyktingar (övrig invandrare). Denna indelning medför att flyktinggruppen underskattas något i vårt material, då vi inte kunnat urskilja de flyktinganhöriga bland dem som fått uppehållstillstånd p g a familjeband. Med hjälp av uppgifterna från Integrationsverket har en beräkning av andelen flyktingar respektive övriga invandrare från varje land och för varje år gjorts. Dessa andelar har sedan använts för att göra en slumpmässig fördelning av flyktingstatus på alla personer i vår population.

Sannolikhetsmodell

För att få en uppfattning om den relativa betydelsen av olika faktorer har vi skattat en linjär sannolikhetsmodell.¹² Med detta menas att vi med hjälp av data försöker förklara hur mycket olika faktorer, såsom kön, ålder och födelse-land, påverkar sannolikheten att börja i sfi. Sannolikhetsmodellen gör det möjligt att titta på varje variabls enskilda effekt, givet att övriga variabler hålls konstanta. Vi använder poolade data, vilket betyder att vi slagit samman data för dem som invandrade mellan åren 1993 och 2000 till ett enda stort datamaterial. De förklaringsvariabler som ingår i modellen är kön, ålder, ålder i kvadrat, utbildning, födelse-land, civilstånd samt flyktingstatus. Eftersom det kan finnas skillnader mellan kommuner som påverkar deltagandegraden i sfi, såsom arbetsmarknadsläget i kommunen eller hur aktivt invandrare uppmanas delta i sfi, har vi valt att kontrollera för detta i regressionen med hjälp av s k kommun-fixa effekter. Förhållanden som varierar mellan kommunerna, men som är konstanta över tid, fångas upp av ett antal tidsindikatorer.

Utbildning

Utbildningsnivåer enligt “the Swedish Standard Classification of Education”:

Nivå 1	Förgymnasial utbildning kortare än 9 år
Nivå 2	Förgymnasial utbildning 9 (10) år
Nivå 3	Gymnasial utbildning högst 2-årig
Nivå 4	Gymnasial utbildning längre än 2 år men max 3 år
Nivå 5	Eftergymnasial utbildning kortare än 3 år (inklusive 4-årigt tekniskt gymnasium)
Nivå 6	Eftergymnasial utbildning 3 år eller längre (exklusive forskarutbildning)
Nivå 7	Forskarutbildning

I *Tabell 2* och *4* sammanförs utbildningsnivåerna till grupperna förgymnasial, gymnasial och eftergymnasial utbildning (inklusive forskarutbildning). För att få antal utbildningsår (som används i sannolikhetsmodellen) omvandlas utbildningsnivåerna med hjälp av 2000 års Levnadsnivåundersökning (LNU2000). I

¹² Vi använder en linjär sannolikhetsmodell, istället för en logit-modell, därför att den linjära modellen är lättare att tolka.

LNU2000, som är en urvalsundersökning, undersöks svenskarnas (men även första och andra generationens invandrare) levnadsvillkor. Följande antal utbildningsår motsvarar de olika nivåerna enligt LNU2000:

Nivå 1	7,419 år
Nivå 2	9,368 år
Nivå 3	11,120 år
Nivå 4	12,353 år
Nivå 5	14,184 år
Nivå 6	16,969 år
Nivå 7	20,441 år

För de som saknar utbildningsuppgift används populationsmedelvärdet 12,399 år.

Gruppering av födelseländer

Västeuropa

Finland, Irland, Storbritannien, Tyska demokratiska republiken (DDR), Tyskland, Grekland, Italien, Malta, Monaco, Portugal, San Marino, Spanien, Vatikanstaten, Andorra, Belgien, Frankrike, Liechtenstein, Luxemburg, Nederländerna, Schweiz, Österrike

Centraleuropa

Danzig, Polen, Slovakien, Tjeckien, Tjeckoslovakien, Ungern

Östeuropa

Estland, Lettland, Litauen, Albanien, Armenien, Azerbajdzjan, Bulgarien, Georgien, Kazachstan, Kirgisien, Moldavien, Rumänien, Ryssland, Sovjetunionen, Tadzjikistan, Turkmenistan, Ukraina, Uzbekistan, Vitryssland

F d Jugoslavien

Bosnien-Hercegovina, Jugoslavien, Kroatien, Makedonien, Slovenien

Mellanöstern och Nordafrika

Algeriet, Bahrain, Cypern, Egypten, Franska Marocko, Förenade arabemiraten, Gaza-området, Israel, Jemen, Jordanien, Kuwait, Libanon, Libyen, Marocko, Palestina, Qatar, Saudi-Arabien, Sydjemen, Syrien, Tunisien, Iran, Irak, Turkiet

Afrika

Djibouti, Eritrea, Etiopien, Somalia, Sudan, Angola, Arabrepublikerna, Egypten,¹³ Benin, Botswana, Burkina Faso, Burundi, Centralafrikanska Republiken, Comorerna, Ekvatorialguinea, Elfenbenskusten, Gabon, Gambia, Ghana, Guinea, Guinea-Bissau, Kamerun, Kap Verde, Kenya, Kongo Folkrepublik, Lesotho, Liberia, Madagaskar, Malawi, Mali, Mauretanien, Mauritius, Mocambique, Namibia, Niger, Nigeria, Ruanda, Sao Tome och Principe, Senegal, Seychellerna, Sierra Leone, Swaziland, Sydafrika, Tanzania, Tchad, Togo, Uganda, Zaire, Zambia, Zanzibar, Zimbabwe

Asien

Hong Kong, Japan, Folkrepublikerna, Taiwan, Demokratiska republiken Korea, Republiken Korea, Burma, Filippinerna, Indonesien, Laos, Malajiska förbundet, Malaysia, Singapore, Thailand, Republiken Vietnam, Vietnam, Afghanistan, Bangladesh, Bhutan, Brunei, Indien, Kampuchea, Maldiverna

Nordamerika

Canada, USA

Sydamerika

Antigua och Barbuda, Bahamas, Barbados, Belize, Costa Rica, Cuba, Dominica, Dominikanska Republiken, El Salvador, Grenada, Guatemala, Haiti, Honduras, Jamaica, Mexico, Nicaragua, Panama, S:t Lucia, S:t Vincent, St. Kitt och Nevis och Anguill, Trinidad och Tobago, Chile, Argentina, Bolivia, Brasilien, Colombia, Ecuador, Guyana, Paraguay, Peru, Surinam, Uruguay, Venezuela

Oceanien

Australien, Fiji, Kiribati, Mikronesien, Nauru, Nya Zeeland, Palau, Papua Nya Guinea, Salomonöarna, Tonga, Vanutua, Västra Samoa

¹³ Egypten finns med i två ländergrupper p g a förändrad kodning hos Statistiska Centralbyrån.

IFAU:s publikationsserier – senast utgivna

Rapporter/Reports

- 2005:1** Ahlin Åsa & Eva Mörk "Vad hände med resurserna när den svenska skolan decentraliserades?"
- 2005:2** Söderström Martin & Roope Uusitalo "Vad innebar införandet av fritt skolval i Stockholm för segregationen i skolan?"
- 2005:3** Fredriksson Peter & Olof Åslund "Påverkas socialbidragsberoende av omgivningen?"
- 2005:4** Ulander-Wänman Carin "Varslad, uppsagd, återanställd. Företrädesrätt till återanställning enligt 25 § LAS i praktisk tillämpning"
- 2005:5** Isacson Gunnar "Finns det en skillnad mellan samhällets och individens avkastning på utbildning?"
- 2005:6** Andersson Christian & Iida Häkkinen "En utvärdering av personalförstärkningar i grundskolan"
- 2005:7** Hesselius Patrik, Per Johansson & Laura Larsson "Hur påverkar kravet på läkarintyg sjukfrånvaron? Erfarenheter från ett socialt experiment"
- 2005:8** van den Berg J & Bas van der Klaauw "Job search monitoring and sanctions – a brief survey of some recent results"
- 2005:9** Sibbmark Kristina & Anders Forslund "Kommunala arbetsmarknadsinsatser riktade till ungdomar mellan 18 och 24 år"
- 2005:10** Lindqvist Linus, Laura Larsson & Oskar Nordström Skans "Friårets arbetsmarknadseffekter"
- 2005:11** Hjertner Thorén Katarina "Kommunal aktiveringspolitik: en fallstudie av det praktiska arbetet med arbetslösa socialbidragstagare"
- 2005:12** Gartell Marie & Håkan Regné "Sambandet mellan val av högskola och inkomster efter examen för kvinnor och män"
- 2005:13** Kennerberg Louise & Kristina Sibbmark "Vilka deltar i svenska för invandrare?"

Working Papers

- 2005:1** Ericson Thomas "Personnel training: a theoretical and empirical review"
- 2005:2** Lundin Martin "Does cooperation improve implementation? Central-local government relations in active labour market policy in Sweden"
- 2005:3** Carneiro Pedro, James J Heckman & Dimitriy V Masterov "Labor market discrimination and racial differences in premarket factors"

- 2005:4** de Luna Xavier & Ingeborg Waernbaum “Covariate selection for non-parametric estimation of treatment effects”
- 2005:5** Ahlin Åsa & Eva Mörk “Effects of decentralization on school resources”
- 2005:6** Cunha Flavio, James J Heckman & Salvador Navarro “Separating uncertainty from heterogeneity in life cycle earnings”
- 2005:7** Söderström Martin & Roope Uusitalo “School choice and segregation: evidence from an admission reform”
- 2005:8** Åslund Olof & Peter Fredriksson “Ethnic enclaves and welfare cultures – quasiexperimental evidence”
- 2005:9** van den Klaauw Bas, Aico van Vuuren & Peter Berkhout “Labor market prospects, search intensity and the transition from college to work”
- 2005:10** Isacson Gunnar “External effects of education on earnings: Swedish evidence using matched employee-establishment data”
- 2005:11** Abbring Jaap H & Gerard J van den Berg “Social experiments and instrumental variables with duration outcomes”
- 2005:12** Åslund Olof & Oskar Nordström Skans “Measuring conditional segregation: methods and empirical examples”
- 2005:13** Fredriksson Peter & Bertil Holmlund “Optimal unemployment insurance design: time limits, monitoring, or workfare?”
- 2005:14** Johansson Per & Per Skedinger “Are objective, official measures of disability reliable?”
- 2005:15** Hesselius Patrik, Per Johansson & Laura Larsson “Monitoring sickness insurance claimants: evidence from a social experiment”
- 2005:16** Zetterberg Johnny “Swedish evidence on the impact of cognitive and non-cognitive ability on earnings – an extended pre-market factor approach”
- 2005:17** Nordström Skans Oskar & Linus Lindqvist “Causal effects of subsidized career breaks”
- 2005:18** Larsson Laura, Linus Lindqvist & Oskar Nordström Skans “Stepping-stones or dead-ends? An analysis of Swedish replacement contracts”
- 2005:19** Dahlberg Matz, Magnus Gustavsson “Inequality and crime: separating the effects of permanent and transitory income”
- 2005:20** Hjertner Thorén Katarina “Municipal activation policy: A case study of the practical work with unemployed social assistance recipients”
- 2005:21** Edin Per-Anders & Magnus Gustavsson “Time out of work and skill depreciation”

Dissertation Series

- 2003:1** Andersson Fredrik “Causes and labor market consequences of producer heterogeneity”
- 2003:2** Ekström Erika “Essays on inequality and education”